

II

(Informācija)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

EIROPAS KOMISIJA

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Eiropas Komisijas norādījumi par to, kā ar Covid-19 krīzi saistītajā ārkārtas situācijā izmantot publiskā iepirkuma regulējumu

(2020/C 108 I/01)

1. Ievads. Publiskā iepirkuma regulējamā pieejamie risinājumi un elastība

Covid-19 ir veselības aprūpes krīze, kurā vajadzīgi ātri un inteligenti risinājumi, kā arī veikli jāapmierina milzīgi pieaudzis pieprasījums pēc līdzīgām precēm un pakalpojumiem situācijā, kur vairākās piegādes ķēdēs ir traucējumi. Attiecībā uz lielāko šo preču un pakalpojumu daļu priekšplānā ir dalībvalstu publiskā iepirkuma rīkotāji (pircēji). Tiem jānodrošina, ka ir pieejami ne vien tādi individuālie aizsarglīdzekļi kā sejas maskas un aizsargcimdi, medicīniskās ierīces, jo īpaši plaušu ventilācijas ierīces, un citas medicīniskas preces, bet arī slimnīcu un IT infrastruktūra, minot tikai nedaudzus piemērus.

Eiropas līmenī Komisija kopā ar dalībvalstīm jau ir pastiprinājusi centienus, proti, sākusi dažādu medicīnisku preču kopējo iepirkumu.

Lai Komisija varētu sniegt šai ārkārtas situācijai iespējami pielāgotu palīdzību, tā šajos norādījumos ⁽¹⁾ paskaidro, kādi risinājumi un kāda elastība ir pieejami ES publiskā iepirkuma regulējumā attiecībā uz krīzes pārvarēšanai vajadzīgo preču, pakalpojumu un būvdarbu iepirkumu.

Pircēji var apsvērt vairākus risinājumus:

- Pirmkārt, steidzamos gadījumos viņi var izmantot iespēju būtiski saīsināt termiņus, lai atklātas vai slēgtas procedūras paātrinātu.
- Ja ar šādu elastību nepietiek, būtu iespējama sarunu procedūra bez publicēšanas. Principā varētu pieļaut pat tiešu līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu kādam iepriekš izraudzītam ekonomikas dalībniekam, ja vien pēdējais ir vienīgais, kurš vajadzīgās preces spēj piegādāt, ievērojot tehniskos ierobežojumus un laika ierobežojumus, kas vajadzīgi ārkārtējās steidzamības dēļ.
- Pircējiem turklāt būtu jāapsver, vai neizmanto alternatīvus risinājumus un nerīkoties tirgū.

⁽¹⁾ Šie norādījumi izstrādāti, izmantojot "Komisijas paziņojumu par publiskā iepirkuma noteikumiem saistībā ar pašreizējo patvēruma meklētāju krīzi (2015. gada 9. septembris) COM(2015) 454 final". Šie norādījumi atspoguļo Komisijas izpratni par līgumiem, publiskā iepirkuma direktīvām un Eiropas Savienības Tiesas ("Tiesas") judikatūru. Būtu jānorāda, ka jebkurā gadījumā Savienības tiesību saistoša interpretācija galu galā ir Eiropas Savienības Tiesas uzdevums. Šie norādījumi negroza tiesisko regulējumu.

Šajos norādījumos galvenā uzmanība ir pievērsta tieši iepirkumam ārkārtējas steidzamības apstākļos, kas pircējiem paver iespēju iepirkumus izdarīt dienu un pat stundu laikā. Tieši tādu situāciju dēļ kā pašreizējā Covid-19 krīze, kas ir ārkārtējas un neparedzamas steidzamības gadījums, ES direktīvas nenosaka procedurālus ierobežojumus.

Konkrētāk, sarunu procedūra bez publicēšanas dod iespēju pircējiem preces un pakalpojumus iegādāties īsākajā iespējamajā laikā. Šīs Direktīvas 2014/24/ES ⁽²⁾ 32. pantā aprakstītās procedūras kārtībā pircēji var tieši vest sarunas ar potenciālo darbuzņēmēju vai darbuzņēmējiem un nav spēkā ne prasības par publicēšanu, ne laika ierobežojumi, ne minimālais aptaujājamo kandidātu skaits, ne arī citas procedurālas prasības. Procedūras posmi ES līmenī netiek reglamentēti. Praksē tas nozīmē, ka iestādes var rīkoties tik ātri, cik vien ir tehniski/fiziski iespējams, un ka šīs procedūras kārtībā var īstenoties līguma slēgšanas tiesību *de facto* tieša piešķiršana, bet tikai tad, ja pastāv fiziski/tehniski ierobežojumi, kas saistīti ar faktisko pieejamību un piegādes ātrumu.

Eiropas publiskā iepirkuma regulējums pircējiem paver elastību, kāda vajadzīga ar Covid-19 tieši saistītu preču un pakalpojumu iespējami drīzai iegādei. Lai paātrinātu iepirkumu, pircēji var arī apsvērt šādus soļus:

- ar potenciāliem darbuzņēmējiem Eiropas Savienībā vai ārpus tās sazināties telefoniski, pa e-pastu vai personīgi,
- pieņemt darbā aģentus, kam ir labāki kontakti attiecīgajos tirgos,
- nosūtīt pārstāvjus tieši uz valstīm, kam ir nepieciešamie krājumi un kas var nodrošināt tūlītēju piegādi,
- kontaktēties ar potenciālajiem piegādātājiem, lai vienotos par ražošanas palielināšanu vai ražošanas sākšanu, vai atjaunošanu.

Tomēr, saskaroties ar situācijām, kur pieprasījums pēc līdzīgām precēm, ražojumiem un pakalpojumiem ir ārkārtīgi audzis un turklāt piegādes ķēdi skāruši būtiski traucējumi, iepirkšana var būt fiziski/tehniski neiespējama, pat izmantojot visātrākās pieejamās procedūras. Savu vajadzību apmierināšanai pircējiem var būt jāmeklē alternatīvi un, iespējams, inovatīvi risinājumi, kas tirgū varbūt jau ir pieejami vai ko varētu būt iespējams (joti) īsā laikā ieviest. Pircējiem būs jāatrod risinājumi un jākontaktējas ar potenciālajiem piegādātājiem, lai novērtētu, vai šīs alternatīvas atbilst viņu vajadzībām ⁽³⁾. Mijiedarbībā ar tirgu var pavērties labas iespējas ņemt vērā arī publiskā iepirkuma stratēģiskos aspektus, kur iepirkuma procesā ir integrētas vidiskas, inovatīvas un sociālas prasības, ieskaitot jebkādu iegādātu pakalpojumu pieklūstamību.

ES regulējums pircējus pilnīgi pilnvaro rīkoties tirgū un piemeklēt darījumu partnerus. Ir iespējams dažādos veidos mijiedarboties ar tirgu, lai stimulētu pieprasījumu; kas attiecas uz vidēja termiņa vajadzībām, var izrādīties, ka stabilāk gūt saimnieciski visizdevīgākos piedāvājumus un plašāku piekļuvi pieejamajiem krājumiem iespējams steidzamības procedūru kārtībā. Turklāt:

- pircēji var izmantot inovatīvus digitālos rīkus ⁽⁴⁾, lai tādējādi rosinātu tādu ekonomikas dalībnieku plašu interesi, kuri var piedāvāt alternatīvus risinājumus. Piemēram, tie varētu uzsākt hakatonus jaunām koncepcijām, kas dod iespēju atkārtoti izmantot aizsargmaskas pēc to iztīrīšanas, idejām par to, kā efektīvi aizsargāt medicīnas personālu, veidiem, kā atklāt vīrusu vidē, u. c.,
- pircēji var ciešāk sadarboties ar inovācijas ekosistēmām vai uzņēmēju tīkliem, kas varētu piedāvāt risinājumus.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV L 94, 28.3.2014., 65. lpp.).

⁽³⁾ Norādījumi un laba prakse inovatīvu ražojumu un pakalpojumu iegādē: https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers/innovation-procurement_en

⁽⁴⁾ Digitālais iepirkums veicina inovatīvas pieejas https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/digital_lv.

Pircēju rīcībā ir ES publiskā iepirkuma regulējums, kas nodrošina veidus un līdzekļus, kuri palīdz pielāgoties tādām nopietnām ārkārtas situācijām kā Covid-19 pandēmija.

Regulējums ļauj un mudina pircējus īstenot vairākposmu stratēģiju. Vispirms attiecībā uz tūlītējām un prognozētajām īstermiņa vajadzībām pircējiem būtu pilnībā jāizmanto regulējuma elastības iespējas. Pircēji tiek mudināti izmantot vēl vienu papildrīku – veikt iepirkumus kopīgi un izmantot priekšrocības, ko sniedz Komisijas kopīgā iepirkuma iniciatīvas. Procedūras ar saīsinātiem termiņiem apmierina pircēju vidējā termiņa vajadzības, jo pēc būtības šādas procedūras ir drošākais līdzeklis, lai gūtu saimnieciski visizdevīgākos piedāvājumus, uzņēmumiem nodrošinātu plašāku piekļuvi uzņēmējdarbības iespējām un garantētu plašāku piekļuvi pieejamajiem krājumiem.

Komisija mobilizēs visus savus resursus, lai dalībvalstīm un pircējiem sniegtu turpmākas konsultācijas un palīdzību ⁽⁵⁾.

2. **Procedūru un termiņu izvēle saskaņā ar ES publiskā iepirkuma regulējumu, jo īpaši steidzamos gadījumos un ārkārtējas steidzamības gadījumos**

Pēkšņas, plaši izplatītas Covid-19 veselības aprūpes krīzes dēļ Eiropas Savienība pašlaik saskaras ar daudzām grūtībām. Šie norādījumi sniedz pārskatu par iespējām, kas pircējiem, līgumslēdzējiem iestādēm ⁽⁶⁾ tiek piedāvātas, lai pirmās nepieciešamības preču un pakalpojumu (vajadzības gadījumā arī papildu infrastruktūras) iepirkumus veiktu ātri.

Eiropas publiskā iepirkuma noteikumi nodrošina visus instrumentus, kas nepieciešami, lai saskaņā ar direktīvas prasībām šīs vajadzības apmierinātu.

2.1. **Procedūru izvēle kopumā**

To līgumu gadījumā, kas ir direktīvas darbības jomā, līgumslēdzēja iestāde var izvēlēties līgumslēgšanas tiesību piešķiršanu veikt atklātā vai slēgtā procedūrā (Direktīvas 26. panta 2. punkts) ⁽⁷⁾.

Atklātās procedūrās, uz kurām attiecas direktīva, piedāvājumu iesniegšanai piemēro 35 dienu termiņu ⁽⁸⁾.

Slēgtu procedūru gadījumā direktīvā dalības pieteikuma iesniegšanai ir paredzēts 30 dienu termiņš un papildu 30 dienu termiņš piedāvājuma iesniegšanai ⁽⁹⁾. Ja valsts tiesību aktos šāda iespēja ir paredzēta, centrālās pārvaldes iestāžu padotībā esošās līgumslēdzējas iestādes, piemēram, reģionālās vai pašvaldības iestādes, un dalībnieki var vienoties par pēdējā minētā termiņa ilgumu; ja vienošanos nevar panākt, tad var noteikt, ka minimālais termiņš ir 10 dienas ⁽¹⁰⁾.

Turklāt gan atklātās, gan slēgtās procedūrās šos termiņus var saīsināt:

- 1) vai nu gadījumā, kad iepriekšēju informatīvu paziņojumu neizmanto iepirkuma izsludināšanai, bet tajā ir iekļauta visa V pielikuma B daļas I iedaļā prasītā informācija par paziņojumu par līgumu un tas ir nosūtīts publicēšanai laikposmā no 35 dienām līdz 12 mēnešiem pirms dienas, kad tika nosūtīts paziņojums par līgumu;
- 2) vai steidzamības gadījumā, kuru līgumslēdzējas iestādes pienācīgi pamato un kurā noteiktie termiņi nav praktiski piemērojami (sk. turpmāk 2. punktu).

2.2. **Steidzamos gadījumos – saīsināti termiņi**

Steidzamības gadījumā direktīvā ir paredzēta iespēja ievērojami saīsināt vispārējos termiņus: saskaņā ar atklātu procedūru pienācīgi pamatotos steidzamības gadījumos ⁽¹¹⁾ piedāvājumu iesniegšanas termiņu var saīsināt līdz 15 dienām; saskaņā ar slēgtu procedūru dalības pieteikuma iesniegšanas termiņu var saīsināt līdz 15 dienām ⁽¹²⁾ un piedāvājuma iesniegšanas termiņu – līdz 10 dienām ⁽¹³⁾. Šādi līgumslēgšanas tiesības var piešķirt ātrāk.

⁽⁵⁾ ES ir vairāk nekā 250 000 līgumslēdzēju iestāžu, tāpēc Komisija jau tagad ar dalībvalstu izraudzītajiem kontaktpunktiem sazinās, izmantojot speciālu WIKI tiešsaistes rīku.

⁽⁶⁾ Valsts, reģionālās vai vietējās iestādes, publisko tiesību subjekti, vai vienas vai vairāku šādu iestāžu vai viena vai vairāku šādu publisko tiesību subjektu veidotas apvienības.

⁽⁷⁾ Sarunu procedūra ar paziņojuma par līgumu iepriekšēju publicēšanu vai konkursa dialoga procedūra šajā kontekstā, iespējams, nav piemērojama, jo šajos norādījumos paredzētajos apstākļos to izmantošanas nosacījumi netiktu izpildīti.

⁽⁸⁾ Direktīvas 2014/24/ES 27. pants.

⁽⁹⁾ Direktīvas 2014/24/ES 28. pants.

⁽¹⁰⁾ Direktīvas 2014/24/ES 28. panta 4. punkts.

⁽¹¹⁾ Direktīvas 2014/24/ES 27. panta 3. punkts.

⁽¹²⁾ Direktīvas 2014/24/ES 27. panta 3. punkts.

⁽¹³⁾ Direktīvas 2014/24/ES 28. panta 6. punkts.

“Paātrinātas” atklātas vai slēgtas procedūras izmantošana atbilst vienlīdzīgas attieksmes un pārredzamības principiem un nodrošina konkurenci pat steidzamos gadījumos. Steidzamos gadījumos, kas padara parastos apstākļos piemērojamos termiņus neiespējamus, līgumslēdzēja iestādes drīkst saīsināt termiņus, kas saskaņā ar direktīvu piemērojami atklātai vai slēgtai publiskā iepirkuma procedūrai.

Procedūra	Minimālie parastie termiņi	Minimālie saīsinātie termiņi
Atklāta procedūra	35 dienas ⁽¹⁴⁾	15 dienas
Slēgta procedūra (1. posms: dalības pieteikums)	30 dienas ⁽¹⁵⁾	15 dienas ⁽¹⁶⁾
Slēgta procedūra (2. posms: piedāvājuma iesniegšana)	30 dienas ⁽¹⁷⁾	10 dienas ⁽¹⁸⁾

2.3. Ārkārtējas steidzamības gadījumos – sarunu procedūra bez paziņojuma par līgumu publicēšanas

Attiecībā uz “sarunu procedūru, nepublicējot paziņojumu par līgumu” Savienības tiesību aktos ir paredzēts papildu instruments, kas ļaus ātrāk piešķirt līgumus, lai nodrošinātu ar Covid-19 pandēmiju saistītās vajadzības.

Līgumslēdzēja iestādes publiskus līgumus drīkst piešķirt sarunu procedūrā, nepublicējot paziņojumu par līgumu “ciktāl tas tiešām nepieciešams – ja ārkārtējas steidzamības dēļ, ko izraisījuši notikumi, kurus līgumslēdzēja iestāde nevarēja paredzēt, nav iespējams ievērot termiņus, kas noteikti atklātām vai slēgtām procedūrām vai konkursa procedūrām ar sarunām. Par apstākļiem, uz kuriem atsaucas, lai pamatotu ārkārtēju steidzamību, nekādā gadījumā nav vainojama līgumslēdzēja iestāde.” (Direktīvas 32. panta 2. punkta c) apakšpunkts).

Tā kā līgumslēdzēja iestādes šajā gadījumā atkāpjas no Līguma pamatprincipa par pārredzamību, Eiropas Savienības Tiesa ir noteikusi, ka šo procedūru drīkst izmantot tikai izņēmuma kārtā. Visi nosacījumi ir jāizpilda kumulatīvi un jāinterpretē ierobežojoši (sk., piemēram, lietu C-275/08 Komisija pret Vāciju un lietu C-352/12 Consiglio Nazionale degli Ingegneri). “Sarunu procedūra, nepublicējot paziņojumu par līgumu,” ļauj līgumslēdzējām iestādēm risināt sarunas tieši ar potenciālajiem līgumslēdzējiem; tieša līgumslēgšanas tiesību piešķiršana iepriekš izvēlētam ekonomikas dalībniekam joprojām ir izņēmums, ko piemēro, ja tikai viens uzņēmums spēj veikt piegādes, ievērojot tehniskos un laika ierobežojumus, ko uzliek ārkārtējā steidzamība.

Katrai līgumslēdzējai iestādei būs jāizvērtē, vai ir izpildīti nosacījumi, kas ļautu izmantot “sarunu procedūru, nepublicējot paziņojumu par līgumu”. Tai atsevišķā ziņojumā būs jāsniedz šādas procedūras izmantošanas pamatojums ⁽¹⁹⁾. Izvērtējot katru gadījumu atsevišķi, jābūt izpildītiem turpmāk minētajiem kumulatīviem kritērijiem.

2.3.1. “Attiecīgajām līgumslēdzējām iestādēm neparedzami notikumi”

Ar katru dienu aug to Covid-19 pacientu skaits, kuriem nepieciešama medicīniskā aprūpe, un paredzams, ka lielākajā daļā dalībvalstu tas turpinās augt, līdz tiks sasniegts maksimums.

Šie notikumi, jo īpaši to konkrētā attīstība, ir uzskatāmi par neparedzamiem jebkurai līgumslēdzējai iestādei. Slimnīcu un citu veselības iestāžu īpašās vajadzības, lai nodrošinātu ārstēšanu, individuālos aizsardzības līdzekļus, ventilatorus, papildu gultas, kā arī papildu intensīvās aprūpes un slimnīcu infrastruktūru, tajā skaitā visu tehnisko aprīkojumu, noteikti nevarēja paredzēt un plānot iepriekš, un tādējādi līgumslēdzējām iestādēm tas ir neparedzams notikums.

2.3.2. Ārkārtēja steidzamība, kas liedz ievērot parastos termiņus

Nav šaubu, ka slimnīcu un veselības aprūpes iestāžu tūlītējās vajadzības (piegādes, pakalpojumi un publiski būvdarbi) ir jāapmierina pēc iespējas ātrāk.

⁽¹⁴⁾ Direktīvas 2014/24/ES 27. pants.

⁽¹⁵⁾ Direktīvas 2014/24/ES 28. pants.

⁽¹⁶⁾ Direktīvas 2014/24/ES 28. panta 6. punkts

⁽¹⁷⁾ Direktīvas 2014/24/ES 28. pants.

⁽¹⁸⁾ Direktīvas 2014/24/ES 28. panta 6. punkts

⁽¹⁹⁾ Direktīvas 2014/24/ES 84. panta 1. punkta f) apakšpunkts.

Tas, vai tas neļauj ievērot pat ļoti īsos paātrinātās atklātās vai slēgtās procedūras termiņus (attiecīgi 15 un 10 dienas piedāvājumu iesniegšanai), būs jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi, bet vairumā gadījumu tas tā varētu būt, vismaz attiecībā uz ievērojami augušajām īstermiņa vajadzībām, infekcijas līknei kļūstot stāvākai.

Kā paskaidrots Tiesas judikatūrā ⁽²⁰⁾, ja tiek izmantota ārkārtēja steidzamība, iepirkumu nepieciešams veikt nekavējoties. Šo izņēmumu nevar izmantot tad, ja līguma slēgšanas tiesību piešķiršana prasa ilgāku laiku nekā tad, ja tiktu izmantota pārredzama (atklāta vai slēgta) procedūra, tajā skaitā paātrināta (atklātā vai slēgtā) procedūra.

2.3.3. *Cēloņsakarība starp neparedzamo notikumu un ārkārtējo steidzamību*

Lai apmierinātu slimnīcu un veselības aprūpes iestāžu neatliekamās vajadzības ļoti īsā laikposmā, nevar pamatoti apšaubīt cēloņsakarību ar Covid-19 pandēmiju.

2.3.4. *Izmanto tikai, lai novērstu trūkumu, līdz tiek rasti stabilāki risinājumi*

Sarunu procedūra bez iepriekšējas paziņojuma par līgumu publicēšanas var dot iespēju apmierināt neatliekamākās vajadzības. Šādu procedūru izmanto, līdz tiek rasti stabilāki risinājumi, piemēram, pamatlīgumi par piegādēm un pakalpojumiem, ko piešķir, izmantojot parastās procedūras (arī paātrinātās procedūras).

⁽²⁰⁾ Sk. Tiesas 2013. gada 20. jūnija spriedumu lietā C-352/12, 50.–52. punkts.